

Zašto Apel 88 brani jednog autokratu?

Tvrđnja naših samozvanih liberala da se glavni uzrok sadašnjih verničkih protesta u Crnoj Gori nalazi u Srbiji jeste na „rubu pameti“, bar za ljude koji imaju iole zdravog razuma.

Krajnje nekritički odnos prema Zakonu o slobodi veroispovesti koji je potpisao crnogorski samonametnuti faraon, najjasnije je izražen u tekstu „Ostrog i Podostrog“ perjanice kvaziliberalizma u Srbiji – Biljane Srbljanović. Ona se u tom komentaru pita povodom donošenja toga zakona, „Šta može biti loše u slobodnom ispovedanju vere“. Kao da se o karakteru bilo kog zakona može govoriti samo na osnovu njegovog naslova, a ne primarno na osnovu toga u kojoj meri je on kompatibilan sa postojećim ustavom date zemlje i, ukoliko se za njega tvrdi da je proevropski, u kojoj meri je on spojiv sa postojećim evropskim konvencijama i principima kojima se rukovodi Evropski sud za ljudska prava u Strazburu i slično.

U daljem tekstu Srbljanovićeva ističe da je ona pročitala zakon i da u njemu ne postoji nikakav osnov za strah od oduzimanja od SPC njenih manastira, zaključivši: „to u Zakonu ne piše, već je napisano upravo suprotno: vekovna svetišta pravoslavnih Srba ostaju to što jesu i tu nema mehanizama ni namere da se to ostvari“.

Otužna je činjenica što recimo mariborski profesor Sergej Flere ima daleko kritičkiji odnos prema Zakonu o slobodi veroispovesti u Crnoj Gori ne samo od Biljane Srbljanović, već i od svih naših navodnih liberala. Ovaj teoretičar, koji nit je Srbin nit živi u Srbiji, u svom tekstu objavljenom nedavno u Danasu iznosi brojne primedbe na Zakon o verskim slobodama u Crnoj Gori, upravo sa stanovišta evropskih kriterijuma.

On ispravno zapaža da sporni zakon „treba shvatati sa stanovišta ‘izgradnje nacije’, ali u tradicionalnom pravoslavnom smislu, gde između crkve i države mora da postoji ‘simfonija’, dakle, skladnost tonova“. Ja bih tome pridodao da je nemoguće poreći činjenicu da namera crnogorskog diktatora nije da konstituiše građansku, već etnonacionalnu državu čiji bi osnov bili etnički shvaćeno crnogorstvo i Crnogorska pravoslavna crkva koja ne može steći dominantan uticaj osim marginalizacijom Mitropolije crnogorsko-primorske koja se, ukoliko bi došlo do realizacije ovoga zakona, ne bi više mogla tretirati kao deo SPC (zakonom se naime zabranjuje verskim zajednicama da u svom imenu mogu imati prefiks strane države).

Naravno, pristalicama ideologije Druge Srbije, čast izuzecima, nimalo ne smeta ovaj Đukanovićev pokušaj da, služeći se pravnim nasiljem, menja vekovima postojeći crkveni identitet kako bi novoj etnonacionalnoj državi pribavio i njen verski temelj, iako su im, načelno-retorički, usta bila puna prezira prema etničkoj državi: štaviše, oni su često pravoslavlje kao takvo posmatrali kao prepreku stvaranju moderne države. Ali sada, ukoliko bi se marginalizacijom SPC konstituisala CPC, onda pravoslavlje u Crnoj Gori ne bi imalo status kočnice civilizacijskom napretku; naprotiv. NJih, pre svega potpisnike

Apela 88, treba upitati u kojim se liberalno-demokratskim državama, njihova državnost zaokružuje nekom crkvom, kada je u njima državnost odvojena od crkve?

Flere isto tako naglašava da se paradoksalnost crnogorskog slučaja sastoji u „vraćanju svojine državi, one koja je navodno pripadala državnoj crkvi“, ali da se pri tome zaboravlja da je u međuvremenu nastupila civilizacijska promena – odvajanje crkve od države. K tome on dodaje da u crnogorskom slučaju nije reč o obnavljanju tzv. gole svojine, pri kojem pravo na korišćenje i plodouživanje ostaje netaknuto, jer o tome nema ni slova u spornom pravnom aktu.

Potpisnike Apela 88 treba podsetiti da je od 1918. do danas, i u slučaju da apstrahujemo šta se pre toga zbivalo, protekao čitav vek, te da se ta činjenica mora imati u vidu iz perspektive tzv. prava na održaj. Naime, tzv. rok za održaj, sledi li se međunarodno pravo, odnosi se na vremenski interval (od 20 godina) posle čijeg isteka imovina ostaje u vlasništvu onoga subjekta koji ju je u tom roku održavao, i pod pretpostavkom da on nema nikakve papire kojima bi dokazivao svoje pravo na svojinu, ukoliko ga, naravno, tokom trajanja datog roka niko nije tužio. S obzirom na nespornu činjenicu da SPC održava svoje manastire već jedno stoleće, jasno je da su svi rokovi za održaj već odavno istekli.

Zato pomenutim zakonom nije predviđen, što je protivustavno, sudski – parnični – postupak (pozivanje na rok održaja moguće je samo u takvom postupku), već samo upravni postupak u kojem se na zahtev Direkcije za imovinu može u rekordnom roku izvršiti preknjižba imovine Mitropolije crnogorsko-primorske kao dela SPC.

Protesti vernika u Crnoj Gori (u kojima ne učestvuju samo oni koji se izjašnjavaju kao Srbi, već i oni koji su, po samorazumevanju, Crnogorci, ali i u manjem broju muslimani i katolici) predstavljaju proteste u ime očuvanja ljudskog dostojanstva i dostojanstva njihove crkve. Kasnije su se oni prelili i u Srbiju, ali i u dijasporu. Kao takvi, oni su simbol masovnog pružanja otpora Zakonu koji se ne zasniva na pravu, već na vanpravnom otvaranju prostora za arbitrarni teror crnogorskih vlasti nad crkvenom imovinom koji prilikom svoje realizacije mora poprimiti oblik nasilja nad društvenim životom, verničkim slobodama i identitetom crkve. Taj oblik potencijalnog terora omogućen je i članom 62/1 u kojem se ne kaže od kada već samo do kada (do 1918) verske zajednice moraju dostaviti dokaze o svom pravu svojine, tako da Vlada može zahtevati odgovarajuće papire i za verske objekte podignute u feudalnom dobu.

Potpisnici Apela 88 su u ne tako davnoj prošlosti izlagali radikalnoj kritici pozive srpskih tradicionalista na „povratak korenima“, ali sada Đukanovićev poziv na „povratak korenima“, ma koliko oni bili krajnje problematični, odjednom počinje da se slavi kao radikalno liberalan, kao nešto bez čijeg ostvarenja Crna Gora ne može funkcionisati kao moderna evropska država. Pri tome, oni sa neviđenom lakoćom prelaze preko činjenice da ni u jednoj savremenoj zapadnoj zemlji niko nije vladao 30 godina u kontinuitetu, kao što to čini Đukanović – već sama dužina njegove vladavine siguran je znak njenog autokratskog karaktera. Braneci bezrezervno zakon ovoga autokrate, oni ne samo što napuštaju svoju svima znanu devizu po kojoj treba čistiti samo „vlastito dvorište“ (naime, sada čiste i „tuđe dvorište“, čime se i sami mešaju u unutrašnje stvari

samostalne druge države), već i podržavaju duboko antiliberalni i antivicilizacijski pokušaj – pokušaj nasilnog pogromaškog potiskivanja jedne viševekovne crkvene tradicije u ime uspostavljanja dominacije nove crkvene tradicije koja bi trebalo da bude glavna komponenta nove nacije shvaćene u etničkom ključu. Gospodo humanisti, u kojoj je to zapadnoj zemlji, posle odvajanja crkve od države, donesen zakon koji je nakon svoje primene razorio bilo koju vekovima postojeću versku tradiciju u njoj?

Ne može se graditi liberalno-demokratski poredak sa Milom Đukanovićem i Aleksandrom Vučićem u srcu. Odbrana tehnologije vladanja njih dvojice je zapravo odbrana vanpravnog nasilja i uništavanja pravne države.

Autor je pisac i prevodilac brojnih filozofskih knjiga